

„Брекзит“

Кампанията, която възроди Европа

Щом разводът приключи, ще пламне нова любов. И всичко ще започне отначало

текст **Юлиян Попов**

На 18 юни 2017 г., ден преди да започнат преговорите за излизането на Великобритания от Европейския съюз, Лондон кипеше от вълнение. По улиците се носеха буйни викове, клаксони свиреха на воля. Пакистан беше победил Индия на финала за Трофея по крикет на шампионите. Англичани, индийци и пакистанци преживяваха заедно събитието на деня в шарена радост. Те си живееха в един свой свят, в който се чувстваха близки помежду си по начин, който трудно би могъл да бъде разбран от германци, французи или италианци, още по-малко пък от българи или румънци. Англия си има своите странни, понякога ексцентрични вълнения и ритуали. Може би най-почитаната част от британската армия например са непалските гурки (The Gurkha Regiment), бирата им не се мери на литри, колите си карат наопаки, а гледането на прелитащи птици и самолети и преминаващи влакове са все популярни хобита в страната.

Хората си имат своите странни занимания, и когато, и ако, Великобритания напусне Европейския съюз, мнозина ще въздъхнат с облекчение. Сред тях ще са не само запалените „брекзитъри“, но и много от онези, които смятат, че излизането на Великобритания от Съюза е неразумна, необмислена или дори налудничава идея, както и мнозина, които слабо ги интересува цялата грама.

Има и такива. Броят на онези, на които им омръзна да слушат за „Брекзит“, нарасна, а нещата, които бизнесът най-не обича, са несигурността и неяснотата за това какво предстои. Тези, които няма особено да се радват, са тревожните пророци на разпада на Европейския съюз, както и онези, които се надяват краят на ЕС да дойде и дори усърдно работят за тази цел.

Защо кампанията успя?

След референдума, на който 51,9% от гласувалите подкрепиха излизането на

Много се изписа за британската грандомания и засядането в имперското минало. Както и за некадърността на Тереза Мей и глупостта на Дейвид Камерън. Но само те ли са причината за „Брекзит“?

Великобритания от Европейския съюз, останалите страни, изглежда, се стреснаха и привързаността към ЕС нарасна значително. Подкрепата за ЕС се вдигна на най-високо равнище от 1983 г. насам. В нито една държава членка днес избирателите не биха гласували страната им да напусне ЕС. В самата Великобритания 60% смятат, че страната им има полза от членството. Независимо от това Великобритания най-вероятно ще напусне.

Какво се случи? Защо напуска? Кой ги подлъга тези хора?

Много се изписа за британската глупост, грандомания и фантазна затъналост в имперското минало, за намесата на руски тролове, за личните амбиции Борис Джонсън да оглави партията си и да стане министър-председател, за некадърността на Тереза Мей, за глупостта на Дейвид Камерън и за всякакви други повече или по-малко основателни фактори за раздялата.

Да бъде обвинена Великобритания в плоска глупост, самовлюбеност или загуба на чувство на реалност са силни и убедителни аргументи за Ганковото кафене, но ако искаме да разберем малко по-ясно какво се случи и защо кампанията успя, трябва да проявим малко повече любопитство и

смирение. Разводите рядко са по вина само на едната страна, а понякога са въпрос на несъвместимост и на взаимно съгласие. А в този развод има две страни с различни характери, сложна споделена история и неща, за които партньорите не успяха да постигнат ясно съгласие.

Малко например се говори, включително във Великобритания, за това какво ще загуби останалата част от ЕС. А то не е малко и ако искаме да разберем как се случи „Брекзит“, добре е да надникнем поне в малка част от списъка на европейските загуби. Европейският съюз не само губи един член, но и: всички университети в световната топ 25 листа; страната с

Комично неверните твърдения по време на кампанията, че Европа не дава на Великобритания да яде криви банани или че след напускането на ЕС всяка седмица в британската здравна система ще влизат 350 млн. лири, не апелираха към рационалните критерии на избирателите, а към съмненията в европейската администрация.

най-голям брой Нобелови лауреати (130) в Съюза; член на Съвета за сигурност на ООН; ядрена сила; петата най-голяма икономика в света; ядрото на Британската общност; лидер в политиката по изменение на климата; лидер в офшорната вятърна енергия и ред други съвременни индустрии; водещ производител на газ; европейски лидер в областта на финансовите услуги (и не, лондонското Сити няма да се премества във Франкфурт); цялата глобална мека сила, която идва с институции като Би Би Си, Елтън Джон, британските носители на оскари, кралицата и принц Хари (двете най-популярни обществени фигури в САЩ); страната, дала ни паневропейския и глобалния общ език (не очаквайте Китай и Япония да заговорят на френски); домакина на правителствата в изгнание от Франция и Люксембург; най-дългия участник във Втората световна война; най-добрата армия, съдейки по ниво на ангажименти от Втората световна война (повече от 30); най-добрите разузнавателни служби; най-добрата антитерористична компетентност, го голяма степен благодарение на 30-годишната война с ИРА; инфраструктурната връзка с Ирландия и Исландия; военни бази в Кипър, два самолетоносача и още много.

Повече история

Загубата за ЕС ще е значителна. Британците обаче рядко се хвалят. Надали някъде може да чуеш, че те са открили компютъра, противозачатъчното хапче или друго чудо. Ако някой внезапно разкрие, че Чърчил е всъщност македонски войвода, те може дори да се зарадват, по-вероятно е да не обърнат внимание. Британците нямат дори и национален празник. Имат обаче чувство за справедливост и независимост и остър спомен за двете световни войни, спомен, който е много по-силен от каквато и да било имперска носталгия и който изигра своята значителна роля в кампанията.

Когато в навечерието на референдума Жан-Клод Юнкер заяви, че ако Обединеното кралство напусне Европейския съюз, той ще ги третира като дезертьори, няма как в британското съзнание да не е изплувал споменът за това, че по време на Втората световна война Лондон беше приютил правителството в изгнание на Люксембург дълго преди Юнкер да стане негов министър-председател. Заплахата за дезертьорството може и да не е била

особено широко обсъждана на Острова, но без съмнение е предизвикала презрение към символа на брюкселската администрация и е засилила нагласата, че с тия хора няма какво да правим в една макар и (полу) държава. Този акт на Юнкер беше крайно неадекватен, но не единствен.

Разбира се, едно толкова радикално конституционно решение, макар и взето с неразумна еднократна процедура, каквато е референдумът, трудно може да се обясни само с гордост и неразбирателство.

Зад неочаквания успех на кампанията има и повече история. Освен войните Великобритания помни добре и битката „за“ и „против“ еврото. През 2001 г. основна тема на изборите в страната беше присъединяването към еврото. Тогава консерваторите издигнаха лозунга „Спаси лирата“ (Save the Pound) и макар че загубиха изборите, идеята за еврото не можа да спечели популярност и с лейбъристкото правителство. Скоро след тези избори идеята за присъединяване към еврото стана много непопулярна, а Гордън Браун, финансов министър в онези години, също се противопостави и в крайна сметка предотврати влизането на Великобритания в еврото. Последвалата тежка финансова и икономическа криза, която сериозно засегна Великобритания, потвърди поне за широката публика, че евентуалното влизане в еврото би било катастрофално.

Изплъзването от еврото дойде само десетилетие след Черната сряда на 16 декември 1992 г., когато лирата се срива и Великобритания беше принудена да се изтегли от Европейския валутен механизъм. Черната сряда, изплъзването от еврото и икономическата криза от 2008-а, която в немалка степен се асоциира с безотговорната икономическа политика на Гърция, силно са се загнездили в съзнанието на избирателя. Те някак си са се слели в един общ възглед, или по-скоро нагласа, че европейската финансова и икономическа политика носи бели, от които сериозните държави могат да пострадат сериозно. Последната икономическа криза беше понесена тежко от британците, в много отношение по-тежко от българите. Последните

от кризата продължават и сега. Когато британският избирател трябва да направи избор дали да плаща за магистрала „Хемус“ или за училища в Индия, той не би се поколебал да избере Индия, която му е по-близка от повечето европейски държави, особено на Изток.

И Всичко отначало...

Това са само щрихи от фона, на който се разгръща кампанията за британското членство в Европейския съюз. Твърденията в нея варираха от това, че ЕС не дава на Великобритания да яде криви банани, до това, че щом страната излезе от ЕС, в здравната система ще се наливат по 350 милиона лири на седмица, спестени от вноските за безполезни и корумпирани европейски държави. Почти всички подобни твърдения бяха комично неверни, но те не апелираха към рационалните критерии на избирателя, а към насложилите се във времето съмнения към европейската администрация, европейската валута, европейската способност и неспособност да води смислена икономическа политика. Евроанглийският се оказа по-чужд за англичанина, отколкото френски, хинди или урду.

Вероятно дълго ще се опитваме да разберем „Брекзит“. Възможно е и да приемем някакво обяснение, което на нас ни се струва очевидно, но което да няма нищо общо с реалността на Острова, подобно на това, че Англия е застлана с мъгли. Надали някой там ще се втурне да го опровергава.

Недоразумението помежду ни ще си остане, а британците ще продължат да са дълбоко разделени по въпроса за Европа, но крикет мачовете между Индия и Пакистан ще продължат да ги обединяват.

А що се отнася до сложните евро-британски отношения, те ще се намествят. Щом разводът приключи, ще пламне нова любов. И всичко ще започне отначало. 🍷